

דף פז. [מדף פז:]

תוכן ענינים

- א. בענין יש לה בן מישראל וכהן אי אוכלת.
- ב. בענין גדר הדין דילפינן מדרכי נועם.
- ג. הקדמה לפרק האשה רבה.
- ד. בענין נשאת בעדים מ"ט חייבת קרבן.

בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה, מת וכו'.

[א] בענין סתירת רישא לסיפא, כשיש לה בן מכהן ומישראל האם אוכלת בתרומה או לא.

- א. הערוך לנר העיר סתירה במתני' דחזינן ברישא דהניסת לכהן ולישראל ויש לה בן מכהן וישראל דאינה אוכלת, ובסיפא דניסת לישראל וכהן ויש לה בן משניהם הרי היא אוכלת, ותמוה הסתירה. וכתב דיש ליישב בשני אופנים.
- ב. [א] ברישא מיירי בבת ישראל, ואז עיקר דינא דאינה אוכלת וא"כ בן מכהן לא יועיל כיון דיש לה בן מישראל ובן מפקיע בן, אבל בסיפא דהוי בת כהן דניסת לישראל אז גם אם בן מפקיע בן הרי היא בת כהן ושפיר אוכלת.
- ג. [ב] עוד פ"י באופ"א דברישא תחילה ניסת לכהן ואח"כ לישראל ונמצא דע"י הולד נשאר כנשואה לישראל ואינה אוכלת, אבל בסיפא דניסת תחילה לישראל ואח"כ לכהן אז כשמת בעלה הכהן ונשאר ממנו בן הרי היא כנשואה לכהן ואוכלת.
- ד. ונ"מ בבת ישראל שנשאת לישראל ואח"כ לכהן, דלפי הראשון אינה אוכלת ולפי השני אוכלת כיון דסופה היתה לכהן.
- ה. והביא דכך מפורש ברמב"ם דבציור זה היא אוכלת, דהרמב"ם (פ"ו הי"ט) כתב וז"ל בת ישראל שנשאת לישראל תחילה ויש לה בן ממנו בן וחזרה ונשאת לכהן ואוכלת בתרומה מת ולה ממנו בן אוכלת 'מפני בנה האחרון' שהרי הוא מאכילה כמו שהאכילה אביו, עכ"ל. ומוכח כפ"י השני, וכן נקט במשנת ר' אהרן (סי' כ"ו) בפשיטות דהכל תלוי בהאחרון.
- ו. ולפי הנ"ל דהכל תלוי בנשואין האחרונים שפיר הוכיחו האחרונים והראשי ישיבות דעיקר דין אכילת אשה ע"י בן כהן הוא משום דנשאת בזה כאילו תחת בעלה ולא משום עצם הבן, דאי הכל מצד הבן מה לי איזה נשואין הם אחרונים. [ומהא דגם בן מזנות מאכיל כדתנן לעיל (דף סט):] כבר תירצו דצ"ל דיש בזה שני דינים בבן כהן, בין שמאכיל מצד עצמו בין שמאכיל דבזה משאיר האישות של אביו, אמנם לפי"ז אם יש לה בן מישראל ומכהן אבל לא ע"י נשואין אלא שיש לה בן מכהן ע"י זנות לא תאכל, דהא ליכא סברת המשכת האישות, ומצד בן ובן הרי חזינן בהרישא דאינה אוכלת, ודו"ק היטב בזה].

דף פז: לא נעשה מתים כחיים לענין יבום מק"ו... ת"ל דרכיה דרכי נועם.

[ב] בענין גדר דין דרכי נועם שפועל דין מתים כחיים, ומהו הטעם דלא הוי דרכי נועם.

- א. בגמ' מבואר דמי שמת והניח בנים, ואח"כ מתו הבנים אין אשתו זקוקה ליבום 'דדרכיה דרכי נועם', ויל"ע מ"ט חסר בדרכי נועם. ונאמר בזה כמה דרכים בהראשונים.
- ב. א' רש"י כתב דאם תנשא לשוק ואז ימות הבנים ותצטרך חליצה הרי היא מתגנה על בעלה ואינו דרכי נועם.
- ג. ב' הריטב"א [וכע"ז בראשונים] כתב דאז תצא מבעלה ותזקק ליבום. וצ"ב מהכ"ת להצריכה שתצא בשביל שתחלוץ ולמה לא נימא כרש"י דתחלוץ תחתיו [וכפשוטו הטעם כיסוד הבית מאיר דכל שאינו עולה ליבום אינו עולה חליצה וכשהיא אשת איש דאינה ראויה ליבום ה"ה דאינה ראויה לחליצה, ולכן תחילה צריכה להתגרש ואח"כ היא ראויה לחליצה].
- ד. ג' תוס' לעיל (דף ב. ד"ה אחו"א) כתב דאינו דרכי נועם לחזור ולהזקק אחר שכבר נפטרה, והוסיפו דאפילו אי היתה זקוקה לאחד מן האחין מ"מ אינו דרכי שתחזור ותזקק לאח אחר [היינו אע"ג דבלא"ה היתה אסורה לשוק]. עוד חידשו התוס' דזהו טעמא דאמרין דהואיל ונאסרה שעה אחת נאסרה עולמית.
- ה. בעיקר דין דהיא פטורה מן היבום משום 'דרכי נועם' כתב בקובץ הערות (סי' ו') דיש לחקור אם זהו באמת הטעם שאינה מתייבמת, והיינו דמעיקר הדין צריך שתחול בה זיקה, רק כיון שאינו נועם שתחזור ותזקק ותצטרך חליצה לכן היא פטורה. או דדרכי נועם הוא רק 'ראיה' איך לפרש הפסוק, דבעצם היה אפשר שתחול הזיקה בשעת מיתה או אח"כ, אבל מכח סברת דרכי נועם מפרשינן הקרא דבשעת מיתה קאמר.
- ו. והוכיח מרש"י בסוגיין כשכתב וז"ל הלכך על כרחך בן אין לו בשעת מיתה קאמר והרי יש לו, עכ"ל. ומוכח דהוי גדר והוכחה איך לפרש ובן אין לו. ועיין באחיעזר (סי' ב' אות ד') שהביא כן מרע"א שפ"י כצד הזה.
- ז. ובאמת בסוגיין יש הוכחה מפורשת דהוי רק ראייה ולא סיבה, דהא אח"כ רצו ללמוד בתרומה דנעשה מתים כחיים לענין תרומה ק"ו מיבום, דמה התם דלא עשה ולד מן הראשון וכו' עשה מתים כחיים, תרומה וכו'. והרי בתרומה ל"ש כלל ענינא דדרכי נועם, ואעפ"כ רצו ללמוד מיבום דבן שמת הוי כחי, וע"כ דדרכי נועם הוא רק מקור ודו"ק.

פרק עשירי – האשה רבה

האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת, ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה וכו'.

[ג] הקדמה לפרק האשה רבה: [מיוסד ע"פ ספר סייעתא דשמיא על המשניות].

- א. במתני' יש בעיקר ב' נידונים נפרדים, א' בדיני נאמנות מתי הותרה אשה לשוק שנודעה שמת בעלה, ב' בדיני הקנסות שקנסו לאשה שנשאת לשוק בטעות [שאמרו לה שמת בעלה] ובא בעלה, דיש כמה דינים וקנסות וממזרות וכדו'.
- ב. **נאמנות ע"א.** הנה מדאורייתא אין האשה ניתרת לינשא לשוק אלא כשיש ב' עדים כשרים שהעידו לפני ב"ד שראו שהבעל מת, ואם היה רק ע"א שמעיד שמת הבעל אינו נאמן להתירה מעיקר הדין.
- ג. אבל חז"ל הקילו להתירה לינשא אפילו ע"י עדות של ע"א משום עיגונא שחששא שאם יצטרכו להביא ב' עדים שמת הבעל אז ישארו הרבה נשים עגונות שלא יוכלו להביא שני עדים כשרים שיעידו על מיתת הבעל ומושי"ה תיקנו להאמין אפילו ע"א שמעיד שמת הבעל [גמ' דף פח.]. ולא רק עד כשר אלא גם נשים ופסולים, וגם עד שאומר מפי עד אחר.
- ד. בטעם שחז"ל סמכו על העד שלא ישקר יש בה ב' סיבות, [א] משום ד'מילתא דעבידא לגלויי לא משקרא בה אינשי' שירא לשקר בדבר שיתגלה שקרו והכא הוי מילתא דעבידא לאגלויי, שהרי אם הבעל קיים ויוכל לבוא לכאן ויגתלה שקרו ולכן תלינן שהעד אומר אמת שראה הבעל שמת (מוזכר להלן דף צא: ודף קטו.) וי"א דסברא זו כ"כ טוב דמהני מה"ת.
- ה. [ב] ועוד סמכו חז"ל על 'האשה' שתדקדק היטב אחר דברי העד כמבואר בגמ' (דף פח.) דמתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילתה, והיינו דכיון שאם בעלה בא לפנינו לאחר שהיא נשאת עפ"י עדות שהעידו שהוא מת החמירו עליה בהרבה חומרות גדולות (כגון שתצא מזה ומזה, והולד ממזר מזה ומזה, ועוד חומרות) משו"ה סמכינן על האשה שתדקדק היטב קודם שתסמוך על עדות העד, ומפני זה האמינו חז"ל להע"א בצירוף דייקא של האשה.
- ו. יש פלוגתא גדולה בראשונים אי כשהאמינו חז"ל לע"א מהני מה"ת ע"י סברות הללו, או דחז"ל עקרו דבר מה"ת, ויתבאר בארוכה בהמשך הפרק. ויש עוד נידון בפרקין מהו הדין בנשאת בב' עדים דודאי מותרת מה"ת מ"מ האם היא חייבת קרבן על שנשאת בשוגג, וגם י"א דיש לה כל החומרות דיש לה להיות דייקא ומנסבא גם בב' עדים.
- [ד] **מבואר במתני' דנשאת שלא ברשות חייבת בקרבן, ופרש"י עפ"י עדים, ואעפ"כ אינה אנוסה להפטר מן הקרבן, וזה תמוה.**
- א. תנן ניסת על פי ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן, לא ניסת על פי ב"ד תצא וחייבת בקרבן. ופרש"י שלא עפ"י ב"ד אלא בעדים חייבת בקרבן דשוגגת היא ואין זה אונס להפטר מן הקרבן דאיבעי לה לאמתוני. וכבר תמהו קמאי ובתראי איך יתכן דבר זה, שעשתה ככל הכתוב בתורת משה דעל פי שני עדים יקום דבר, ואחר שבאו שני עדים כשרים והעידו שמת בעלה הלכה ונשאת לאחר, ואח"כ בא בעלה, אין לך אונס גדול מזה ואיך מתחייבת בקרבן. ויש כמה מהלכים.
- ב. [א] הנודע ביהודה (יו"ד תנינא, סי' צ"ו) והנתיבות (הובא בשו"ת חמדת שלמה אה"ע סי' כ"ד אות י"א) תירצו דניסת ע"פ עדים הוי אונס עפ"י טעות, שהרי העדים העידו בשקר והעדים הטעו אותה בשקר, ולכן מיחשב הדבר טעות ושגגה ולא אונס, משא"כ בשאר ציורים שסומך על חזקה או רוב [כגון אשה שנתייבמה אחר ג' חדשים ונמצאת מעוברת הרי רוב נשים עוברן ניכר לשליש ימיה, ויש דין רוב] דאין עצם החזקה והרוב טעות אז תהא פטורה מן הקרבן כמש"כ התוס' לעיל דף לה:.
- ג. [ב] בברית יעקב (סי' צ"ו) ת"י עפ"י הרמב"ם בהלי' שגגות (פ"ה ה"ו) שכתב דהבא על אשתו שלא בשעת וסתה וראת דם בעת התשמיש דהם פטורין מקרבן דהוי אונס, והרמב"ם ביאר הטעם דהוי אונס 'שהשוגג היה לו לבדוק ולדקדק ואילו בדק יפה יפה ודקדק בשאלות לא היה בא לידי שגגה ולפי שלא טרח בדרישה וחקירה ואחר כך יעשה צריך כפרה אבל זה מה היה לו לעשות הרי טהורה היתה ושלא בשעת וסת בעל אין זה אלא אונס'. ומבואר מהרמב"ם כלל גדול בהלי' שוגג ואונס, דכשיש אפשרות לדקדק שיתודע הדבר לא מקרי אונס אלא שוגג, אי"כ גם הכא היתה בידה לדקדק ולידע.
- ד. [ג] בקר"א (דף צא:) ובשו"ת דברי חיים (צאנז) יו"ד סי' ס"ח תירצו דצ"ל דגם עבירה באונס צריך קרבן ולא נתמעט אלא בטעה בדבר מצוה וכדומה, אבל סתם אונס שפיר חייבת בקרבן, ודלא כרש"י שכתב דהיה לה לאמתוני.
- ה. [ד] הגר"ח מוולאזין (חוט המשולש סי' י"ג) כתב ליישב דדרך אשה להיות דייקא ומנסבא, ולכן כשלא בדקה אינה אנוסה.
- ו. בשבילי ציון (סי' ט"ו) דן בסומך על ע"א נאמן באיסורין, ונתברר דהלה האכילו נבילות וטריפות, האם האוכל צריך כפרה, וממתני' משמע דצריך כפרה כמו בעדים, אולם הביא מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל שאמר שא"צ כפרה ואכמ"ל.